

Revisant la Llei de la dependència. Una història d'ombres i llums

Quico Mañós

Les OMBRES

UNA APROXIMACIÓ ALS FETS

Ara que s'ha acomplert el desè aniversari de la *Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a la dependència*, la seva no implementació retrata l'evident manca de compromís social i ètic per part dels governs així com la gran frustració en la societat.

Semblava que l'any 2006 arribava un punt d'inflexió i una esperança en l'estat de benestar al nostre país. Va ser aprovada la LAPAD, la *Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència*. L'aplicació d'aquesta llei en realitat va crear unes expectatives enormes en els col·lectius més vulnerables afectats per algun nivell de dependència.

Fer front a la dependència i al foment de l'autonomia demanava a les administracions diverses realitats:

1. **Consens**, que es va donar en les polítiques i accions, però no en els recursos.
2. **Col·laboració i coordinació de les diferents administracions públiques**, per dissenyar un model efectiu de finançament.

3. **Gestió eficient d'un nou sistema** que no pot anar contra els propis principis inspiradors de la nova normativa. Els principis de la Llei són (encara ho són): el caràcter públic de les prestacions del sistema; la universalitat en l'accés de totes les persones en situació de dependència, en condicions d'igualtat i no discriminació; l'atenció a les persones de forma integral i integrada; la valoració de les necessitats de les persones atenent a criteris d'equitat; la participació de les persones en situació de dependència i, si escau, dels seus familiars o representants legals; la permanència de les persones en situació de dependència, sempre que sigui possible, en l'entorn en què fan la vida, i la cooperació interadministrativa.

Aquests principis tan ideals de seguida es van veure depassats àmpliament per la crua realitat. Aquesta llei, tal com deia Josep de Martí¹ en una entrevista publi-

¹ Josep de Martí, Director de l'entitat Inforesidencias.com, va escriure el llibre *Cómo nos engañaron con la Ley de Dependencia* (ViveLibro), que recull articles sobre el desplegament d'aquesta llei publicats els últims anys en mitjans especialitzats.

cada al diari *Ara* el 27 d'abril de 2014: “La llei de la dependència va néixer feble, va morir, i des d'aleshores ens enganyen”². En aquesta entrevista, ens descriu una cronologia de la LAPAD molt exacta de la realitat d'una llei mal concebuda des de l'inici, mal gestionada per tots els governs i que, més que una solució, ha estat un veritable trencaclosques.

PERÒ, COM ES VAN DONAR LES CONTRADICCIONS I ELS PROBLEMES EN L'APLICACIÓ DE LA LLEI?

Es va treballar des del **discens**, no des del **consens**. Les comunitats autònomes no es van posar d'acord a l'hora de desenvolupar les eines necessàries per afavorir un dret subjectiu i universal. La batalla es va lliurar en la gestió de competències i l'economia. Cada comunitat ha interpretat l'aplicació des de diverses visions, fet

“La llei de la dependència va néixer feble, va morir, i des d'aleshores ens enganyen”. Aquesta és una realitat que no ha facilitat l'assoliment de l'aplicabilitat de la LAPAD a les persones del carrer.

que ha deixat tocada de mort una eina legislativa que hauria afavorit una societat més ètica i justa. Tal com indicava JdM, “En un primer document donava a entendre que Estat, comunitats i usuaris aportarien una tercera part del cost cadascun. La memòria econòmica de la llei ja deia que aquest repartiment

no es referia a tot el cost, sinó a la diferència amb el sistema anterior, i que les comunitats havien de continuar invertint el mateix que abans més una tercera part del sobrecost. Finalment l'articulat ja només deia que la comunitat havia de posar el mateix que l'Estat, però no a l'inrevés. A més, només garantia el finançament estatal fins al 2015”.

RECORDANT LES CONSIDERACIONS NORMATIVES BÀSIQUES

Qui és considerat dependent segons la Llei 39/2006?

L'article 2.2 diu que “aquella persona que es troba en una situació permanent que li impedeix dur a terme les activitats bàsiques

² http://www.ara.cat/premium/societat/Josep-Marti-neixer-daleshores-enganyen_0_1127887271.html [Consulta: abril 2014].

de la vida diària i per tant necessita ajuda important d'una altra o altres persones per realitzar-les”.

L'article 26 estableix 3 graus de dependència:

Grau I: Dependència moderada

Persones que necessiten ajuda per realitzar diverses activitats bàsiques de la vida diària, almenys una vegada al dia.

Aquest és el dependent moderat.

Grau II: Dependència severa

Persones que necessiten ajuda per realitzar diverses activitats bàsiques de la vida diària dues o tres vegades al dia, però que no requereixen el suport permanent d'un cuidador.

Aquest és el dependent sever.

Grau III: Gran dependència

Persones que necessiten ajuda per realitzar diverses activitats bàsiques de la vida diària diverses vegades al dia i, per la seva pèrdua total d'autonomia, necessiten el suport indispensable i continu d'una altra persona.

Aquest és el gran dependent.

Se'n poden beneficiar les persones que compleixin els requisits establerts a l'arti-

Quina mena de compromís té l'Estat, si s'acaba el 2015?

cle 5 de la Llei: ser espanyol, residir en territori nacional (almenys 5 anys i sempre que els dos últims siguin anteriors a la data de

sol·licitud), ser declarat “dependent” per l'òrgan avaluador de la comunitat autònoma corresponent.

Les persones declarades dependents, poden rebre (art. 14): *Directament serveis, prestats a través de l'oferta pública de la Xarxa de Serveis Socials de les Comunitats Autònomes, mitjançant centres i serveis públics o privats concertats. També es pot rebre una prestació econòmica, de caràcter periòdic, vinculada a l'adquisició d'un servei que es determini adequat per a les necessitats de la persona beneficiària. Amb caràcter excepcional, es podrà rebre una prestació econòmica per ser atès per cuidadors no professionals: familiars de la persona dependent, segons la tipologia de serveis definida a l'article 15: serveis de prevenció de les situacions de dependència, teleassistència, ajuda a domicili, centre de dia i nit i atenció residencial.*

ANYS I ANYS PER “POCS” ANYS

La Llei per a l'autonomia personal i l'atenció a la dependència va fer 10 anys el 14 de desembre de 2016. A l'estadística de l'IMSERSO actualitzada a 30 d'octubre

6 Definició extreta de la Viquipèdia construïda a la Jornada d'ACP on es va treballar la Viquimarató d'Atenció Centrada en la Persona, desenvolupada el 10 de novembre de 2016 per definir l'ACP.

les capacitats de les persones ateses són més important que els dèficits. De forma general, busca enfocar l'atenció i inclou temes com el disseny, l'organització i la prestació de serveis i l'acompanyament de processos personals. Posar la persona al centre de l'atenció suposa canviar formes de treballar i de relacionar-nos amb ella.

ÈTICA I SERVEIS SOCIALS

En diverses comunitats autònomes ha aparegut la dimensió ètica dels Serveis Socials. A Catalunya, el 23 de juny de 2010 es publica l'Ordre ASC/349, que regula la creació del Comitè d'Ètica de Serveis Socials i que acaba definint els criteris per crear els ERESS (espais de reflexió ètica en serveis socials). Aquesta realitat ens porta a donar valor a l'ètica de la vida quotidiana, al valor dels dilemes ètics que es donen en els llocs de vida de la persona i que ens apropen a una perspectiva de gran incidència en les persones ateses. En altres comunitats autònomes es dona un procés similar, com al País Basc, amb la creació

El repte segueix en la nostra dinàmica d'atendre la dependència amb eines que no s'han desenvolupat i amb models que ens han portat a la qualitat des del compromís professional.

dels Etikagunes, i al Principat d'Astúries, amb un grup de reflexió sobre ètica en els Serveis Socials que emet les seves publicacions, així com a Catalunya també ho fa el Comitè.

En definitiva, les llums ens han portat a la creativitat dels professi-

onals, que, gairebé sense recursos, hem estat capaços de potenciar millores en la quotidianitat i en la gestió, no només protocol·litzada, de l'autonomia i la dependència.

AUTONOMIA, DEPENDÈNCIA, INTERDEPENDÈNCIA

Finalment vull acabar amb una petita reflexió. Des de la LAPAD s'ha volgut fomentar l'autonomia, sovint entesa des de la perspectiva funcional de les activitats de la vida diària. Des de l'educació social hem aportat i podem seguir aportant oportunitats per generar-la i fer-la possible si som capaços d'educar des de la interdependència. O aprendre a dependre dels altres. Els educadors socials, conjuntament amb altres professions, hem apor-

tat des de la generositat (generosament i generant) oportunitats, eines i estratègies que han permès, malgrat la manca de recursos, fer que els continguts d'una ma-

laurada LAPAD hagin tingut la seva traducció en millores de qualitat de vida de les persones. **Q**

CITA ARTICLE

MAÑÓS, Quico. "Revisant la Llei de la dependència. Una història d'ombres i llums". *Quaderns d'Educació Social*. Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya. Núm. 19 (novembre 2017), p. 72-77.

RESUM

Una història d'una llei que va néixer tocada i que, a poc a poc, els governs, tant estatals com autonòmics, han anat deixant morir d'inanició. Una llei que ha tingut l'aliment i el compromís de les professions que l'han fet créixer implementant formes de treballar centrades en la persona i la qualitat de vida, i transformant un sistema sovint centrat en les tasques i l'economia en una proposta més humana i humanitzadora. Ens trobem, per tant, amb una aplicació de llums i ombres.

Paraules clau: qualitat de vida, gestió centrada en la persona, ètica i quotidianitat

ABSTRACT

The story of a law that the Governments, both the State and the Autonomous, have let die of starvation. A law that had the commitment of the professionals that made it grow. It implemented ways of working such as the ones centered on the person, the quality of life and the transformation of a system, often focused on tasks and economy, to a more humane proposal. We are therefore showing an application with lights and shadows.

Keywords: quality of life, person-centered management, ethics and everyday life